

U SPOMEN

GAETANO ZITO (TROINA, 1954. – CATANIA, 2019.), POVJESNIČAR, ARHIVIST, SVEUČILIŠNI PROFESOR

Dana 8. listopada 2019. u popodnevnim satima, nakon nekoliko mučnih mjeseci tihe i srčane borbe s opakom bolešću, ugasio se ovozemaljski život mons. dr. sc. Gaetana Zita, dragoga kolege i prijatelja niza hrvatskih arhivista.

Gaetano Zito rođen je 9. ožujka 1954. u mjestu Troina na Siciliji. U susjednoj Nicosiji pohađao je dječjačko sjemenište, a potom je studirao teologiju od 1973. godine do ređenja u Cataniji. Za đakona je zaređen u siječnju, a u prosincu 1977. za prezbitera. Kao nadaren student pohađao je studij crkvene povijesti pri Papinskom sveučilištu Gregoriana (*Pontificia Università Gregoriana*) u Rimu gdje je postigao stupanj licencijata, a 1986. godine doktorat iz crkvene povijesti. Paralelno je u Vatikanu studirao i diplomirao arhivistiku te knjižničarstvo.

Njegovo prvo zaduženje bilo je ravnateljstvo sjemenišne i teološke knjižnice u Cataniji kojima je upravljao sve do 2014. godine. Na čelu Povijesnoga biskupijskog arhiva (*Archivio Storico Diocesano*), kao i Povijesnoga arhiva Nadbiskupijskog sjemeništa (*Archivio Storico del Seminario Arcivescovile*) u Cataniji bio je od 1980. i ostao sve do dana preminuća. Članom Upravnoga odbora Udruge crkvenih arhiva (*Associazione Archivistica Ecclesiastica*) bio je od 1993. godine do smrti. Potpredsjednikom je ove središnje udruge katoličkih arhivista bio od 1999. do 2011. godine, a od potonje godine do smrti i njezinim predsjednikom. U ovoj ćemo ga ulozu upoznati i mi Hrvati te ćemo ga zapamtiti po nizu stručnih inicijativa i kvalitetnih realizacija.

Na talijanskoj nacionalnoj razini bio je potpredsjednik Talijanskoga udruženja profesora crkvene povijesti (*Associazione Italiana dei Professori di Storia della Chiesa*) od 2009. do 2015., u čijem je Uredništvu časopisa *Chiesa e storia* bio zamjenikom urednika. Svoju je bogatu nastavnu karijeru započeo kao predavač vjeronauka u školi, a potom na Teološkom studiju „Sv. Pavao“ (*Studio Teologico San Paolo*) u Cataniji gdje je predavao povijest Crkve i metodologiju znanstvenoga rada sve do smrti. Na tom je teološkom učilištu predavao i neke druge kolegije te je postigao najviše znanstveno-nastavno zvanje 1997. godine. Gostovao je na nizu talijanskih državnih i crkvenih sveučilišta i visokih škola na magistarskim i doktorskim studijima i raznim seminarima. Tako je gostovao i na Papin-

skom sveučilištu Gregoriani gdje je vodio seminar na doktorskom studiju iz crkvene povijesti. Održao je preko dvjesto pedeset javnih predavanja na znanstvenim konferencijama, okruglim stolovima, predstavljajima, kako u Italiji, tako i u inozemstvu.

Nas nekolicina arhivista iz Hrvatske (Goran Crnković, Ante Gverić, Mirela Mrak, Nataša Mučalo i niže potpisani) upoznala je krajem travnja 2013. don Gaetana na »Druvoj europskoj konferenciji crkvenih arhivista« (*Seconda conferenza degli archivisti ecclesiastici europei*) u mjestu Sassone na periferiji Rima. Bio je to susret koji je urodio višestrukim plodom: razvojem mreže novih međunarodnih kontakata, kao i nastankom čvrstih prijateljstava. Don Zito je gostovao i na arhivističkim međunarodnim skupovima koji su se održavali u Hrvatskoj, i to u Šibeniku, Pazinu, Rijeci i Dubrovniku. Najprije je sudjelovao u Šibeniku na međunarodnoj konferenciji »Arhivi vjerskih zajednica u Hrvatskoj – stanje i perspektive« u rujnu 2014. izlaganjem o temi talijanskih crkvenih arhiva, njihovoj zaštiti, valorizaciji i perspektivama. Tu je konferenciju, valja istaknuti, idejno iznjedrila spomenuta »Druga europska konferencija crkvenih arhivista.« Potom je sudjelovao na također međunarodnoj arhivističkoj konferenciji »Stanje i perspektive arhivske glagoljske baštine« u Pazinu i Rijeci u svibnju 2015. održavši ljudski toplu i stručnu pozdravnu riječ ukazujući na glagoljašku baštinu u vatikanskim arhivima.

Ponudivši mu rukopis o zadnjoj i jedinjoj sačuvanoj biskupskoj vizitaciji s područja nekadašnje Pićanske biskupije, don Gaetano ga je spremno prihvatio, naglasivši, kao dosljedni legalist i poštovatelj hijerarhije, da će ga predstaviti Upravnom odboru Udruge crkvenih arhivista u Vatikanu. Nakon nekoliko tjedana dobili smo njegovu poruku poslanu e-poštom s pozitivnim odgovorom kako Udruga pristaje biti sunakladnikom ovoga rukopisa te je tu krenula još jedna vrlo opipljiva suradnja na zaštiti i međunarodnoj prepoznatljivosti našega arhivskog gradiva i kulture općenito. Jednom objavljena, knjiga *Ignazio Gaetano de Buset: Visita spirituale del 1788 nell'Istria / Ignacije Kajetan Buzetski: duhovna vizitacija iz 1788. godine u Istri*, kao i zbornik radova *Arhivi vjerskih zajednica u Hrvatskoj – stanje i perspektive* u kojem je imao autorski prinos, predstavljeni su u njegovoj nazočnosti i njegovim aktivnim sudjelovanjem tijekom ožujka 2016. u Dubrovniku prigodom »Dana kršćanske kulture« i »2. dana ICARUS-a u Hrvatskoj.« Bez dvoumljenja prihvatio je te bio i predstavljajem »Buzetskove vizitacije« u Trstu u listopadu iste godine.

Don Zito nije u Hrvatskoj gostovao samo svojim izlaganjima nego se kao predsjednik Udruge crkvenih arhivista spremno zauzeo biti suorganizatorom naše konferencije doprinijevši na taj način njezinu ugledu i potvrdivši kvalitetu onoga što činimo. U tom smislu valja se sjetiti vrlo uspješne konferencije »Rimski brevijari od 13. stoljeća do Tridentinskog sabora«, iz listopada 2018., kojoj je, iako osobno nije dospio nazočiti, pružio značajnu podršku prihvativši biti njezinim suorganizatorom.

Posebno mu je bilo stalo, iako već u bolesničkom krevetu, dovršiti rukopis zbornika radova s njemu zadnje, tj. »Treće europske konferencije crkvenih arhivista« (*Trzecia Konferencja Archiwistów Kościelnych Europy*), održane u Poznańu 2018. godine. Na njoj je također aktivno sudjelovalo nekoliko hrvatskih arhivista (Goran Crnković, Marina Grgičević, Ante Gverić i Vlatka Lemić).

Gaetano Zito autor je i urednik tridesetak knjiga i zbornika radova, preko dvije stotine znanstvenih i stručnih članaka u znanstvenoj periodici, poglavlja u knjigama, zbornicima znanstvenih skupova, rječnicima. Aktivan je bio i u objavljivanju preko stotinu članaka u novinskom tisku.

Osim znanstvenim, povjesničarskim i arhivističkim radom, kao svećenik Nadbiskupije Catania obnašao je i niz crkvenih dužnosti, poput biskupijskoga vikara za kulturu, župnika i rektora najveće bazilike na Siciliji, one *San Nicolò l'Arena* u Cataniji. Jednu od svojevrstnih nagrada za silne napore koje je ulagao u crkveni angažman primio je 6. studenoga 2006., kada je imenovan kapelanom Njegove Svetosti s titulom monsinjora.

Gaetano Zito bio je osoba nesvakidašnje radne energije, vrlo spretan organizator, uvijek otvoren dijalogu, izrazite srdačnosti i susretljivosti. Hrvatski ga arhivisti pamte upravo kao draga prijatelja i bliska suradnika na kojega su se redovito i bespogovorno mogli osloniti. Tako je i niže potpisanom svojom preporukom omogućio istraživanja u nama važnim Vatikanskim arhivima. Nas nekolicinu, koji smo s njime blisko surađivali, zvao je *i nostri amici Croati*. Njegovim je gotovo iznenadnim i po ljudskim mjerilima preranim odlaskom u Dom Gospodnji hrvatska arhivistika izgubila istinskoga zagovornika u svijetu, a Uredništvo *Vjesnika istarskoga arhiva* marna suradnika i svojega člana.

Do susreta u Vječnosti – zbogom, dragi prijatelju i poštovani učitelju.

Elvis Orbanić